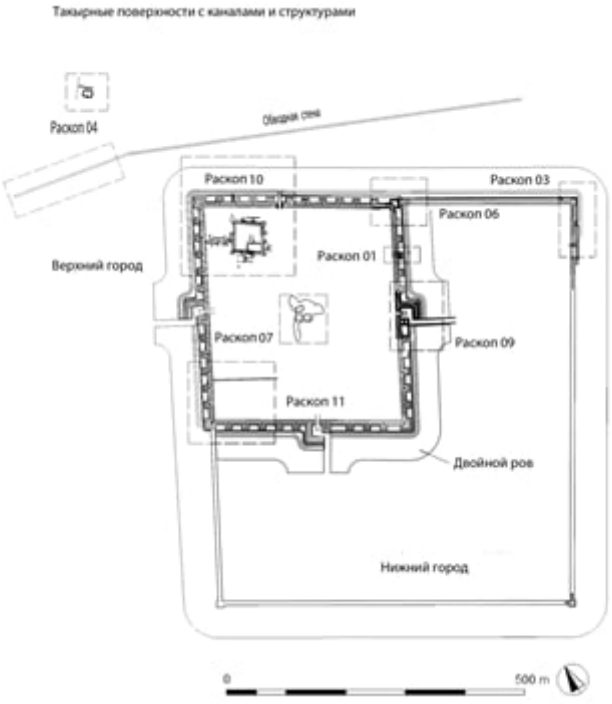
Qadimiy Aqshaxon qal'asini o'rganish davom etmoqda

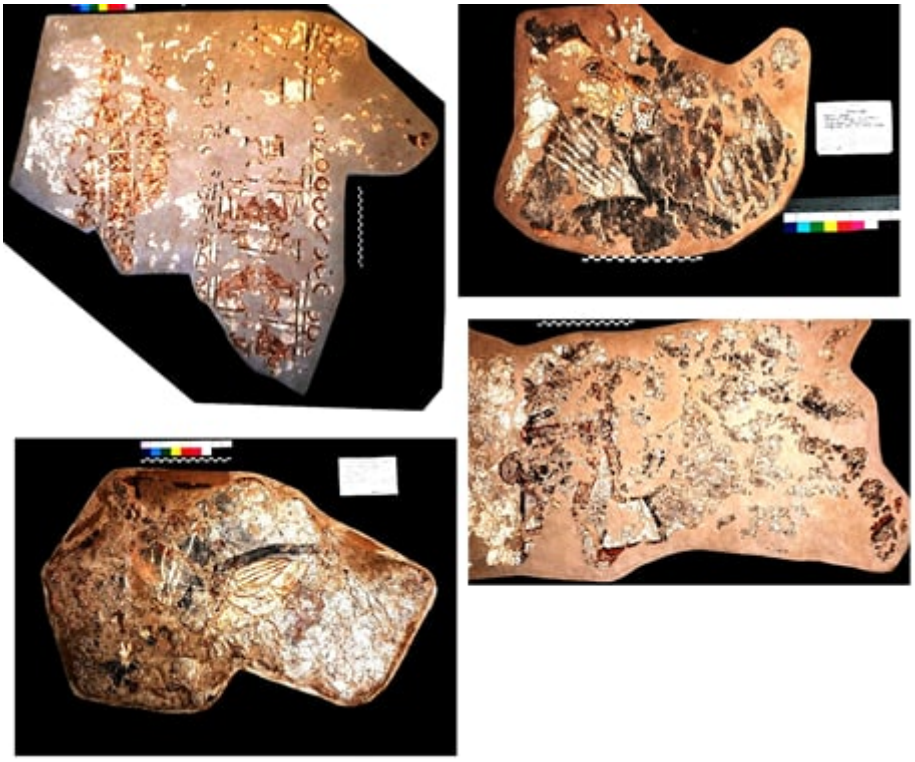
Qoraqalpog‘iston Respublikasi Beruniy viloyati hududida joylashgan Aqshaxon-qal'a aholi punkti Qadimgi Xorazmning o‘ng qirg‘og‘idagi yirik yodgorlik hisoblanadi. Yodgorlik 1956-yilda ochilgan, 1995-yildan boshlab Qoraqalpoq-Avstraliya arxeologik ekspeditsiyasi tomonidan tadqiqot ishlari olib borilmoqda.

Qadimgi turar-joy ikki qismdan - Yuqori va Quyi shaharlardan iborat bo'lib, bir-biriga o'ralgan qal'a devorlarining ikki kvadrat shaklidagi tuzilishga ega. Aqshaxon-qal'aning yuqori va quyi shaharlari umumiy mudofaa tizimini tashkil qiladi, yodgorlik reja bo'yicha maydonga yaqin joylashgan. Yuqori shaharda uchta arxeologik yodgorlik mavjud: marosim majmuasi; markaziy monumental bino; qazishmaning janubi-sharqiy burchagida joylashgan qal'a yoki saroy.

Ular orasida, ayniqsa, turar-joyning marosim majmuasini alohida ta'kidlash kerak, uning yo'laklari devorlarida O'rta Osiyoda eng qadimiy bo'lgan devor rasmlari topilgan. Aqshaxon-qal'aning noyob devor rasmlari miloddan avvalgi II asrga tegishli. Bugungi kunga qadar mazkur kartina O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi laboratoriyasida mamlakatimiz va xorijiy restavratorlar tomonidan restavratsiya qilinmoqda.

Keyingi yillarda olib borilgan izlanishlar natijasida darvozaning ikki tomonida qurilgan kirish va chiqishlar aniqlangan, ya’ni bunday inshoot Qadimgi Xorazmning ilk manzilgohlaridan topilgan. Tashqi tomondan, darvozalar tashqi darvoza labirint bilan himoyalangan. Darvoza istehkomi, butun shahar kabi, ikki tomonlama proteizm bilan o'ralgan edi. Qazishmalar natijasida darvozaning ikki tomonida qurilgan kirish va chiqish panduslari topildi. Yuqori shaharning janubi-sharqiy darvozasi va ichki makonining kirish labirintida panduslarning mavjudligi o'ziga xos qurilish inshooti bo'lib, u hali Qadimgi Xorazm shaharsozlikda qayd etilmagan.

O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Prezidiumi raisi, prof. M.Jumanov Qoraqalpog‘iston bo‘limining arxeologik bazasida bo‘lib, u yerda ekspeditsiya a’zolari prof. Alison Betts Sidney universiteti (Avstraliya) va PhD Aisulu Iskanderova (O'zR FA Qoraqalpog‘iston bo‘limi) uchrashdi.

Tashrif chog‘ida arxeologlar O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi raisini Yevropaning yetakchi ilmiy laboratoriyalari restavratorlari Natasha Akin va Xelen Blanpin tomonidan amalga oshirilgan Aqshaxon-qal’aning noyob devoriy rasmlarini restavratsiya qilish jarayoni bilan tanishtirdilar. Restavratorlar Paradeisos turkumidagi devoriy rasmlar restavratsiya ishlarini yakunladilar. Paradeisos mavzusi hayvonlar va qushlar yashaydigan bog' yoki o'rmon landshaftini tasvirlaydi. Devor rasmlarining uchta bo'lagi: keklik qushi tasviri, "Paradeisos" dan kulan va "Xudolar" turkumidan 2010-66A parchasi to'liq tiklandi va endi ularni ko'rgazmaga qo'yish mumkin.